

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Муніципальна економіка»

на тему: **«ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ
АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ
(НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)»**

Виконавець:

студентка ФЕУП

Вовченко Антоніна Олександрівна _____
(підпис)

Керівник:

д.е.н, професор

Сментина Наталія Валентинівна _____
(підпис)

Одеса 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із ключових завдань уряду є питання розвитку регіонів та посилення їхнього економічного потенціалу. Важливим чинником економічного зростання є інвестиції. Для України, яка переживає період виходу з кризового стану, особливо важливим та актуальним є питання залучення іноземних інвестицій, оскільки вони мають вагомий вплив на економічний розвиток країни. Проте найбільшій деградації в Україні на сьогодні зазнає інвестиційна діяльність. Погіршення інвестиційного клімату, можливостей бюджетів усіх рівнів, зниження ділової активності суб'єктів господарювання призвели до складного стану інвестиційної сфери. Одним із показників, що відображає стабільний економічний розвиток окремих галузей економіки, а також економіки країни загалом є інвестиційна привабливість регіонів. Інвестиційна привабливість – це якісна та кількісна характеристика внутрішнього та зовнішнього середовища об'єкта можливого інвестування. Головна суть інвестиційної привабливості полягає в реалізації стратегії отримання максимального прибутку від вкладеного капіталу. Тому на сьогоднішній день, при розробці і прийнятті інвестиційних рішень, іноземний інвестор спирається на дослідження конкурентоспроможності регіональної економіки, а саме звертає увагу на регіони, які є більш привабливими.

Одеська область є одним із регіонів України, який за своїм соціально-економічним розвитком – потенційно привабливий для залучення інвестицій. Економіка регіону є стрижнем існування населення. Від рівня її розвитку залежить добробут місцевого населення, надходження до місцевого та державного бюджетів, а відповідно - і соціальна та інфраструктурна сфера регіону та всієї держави. На основі інвестиційної привабливості регіону формується характеристика спроможності регіону залучати капітал.

Теоретичні та практичні аспекти проблеми оцінювання інвестиційної привабливості регіону є об'єктом дослідження багатьох науковців. Серед великої кількості наукових робіт варто відзначити праці таких українських та зарубіжних науковців, як В. Дорохов, М. Піндура, Л. Петкова, В. Проскурін, В. Ушаков, А. Асаул, Я. Задорожна, Л. Дяченко, С. Іщук, Т. Кулініч, С. Петровська, Н. Макарій, О. Носова, Т. Момот, А. Дука, Л. Борщ, С. Герасимова, Б. Данилишин, Н. Ткаленко.

Хоча у цій сфері існує чимало напрацювань, питання оцінювання інвестиційної привабливості регіону завжди залишається на часі. Саме тому, актуальним є детальний аналіз реального інвестиційного становища регіону, питання залучення іноземних інвестицій, а також можливі шляхи покращення інвестиційної привабливості регіону та країни в цілому.

Мета дослідження – теоретичні, методичні та прикладні аспекти формування інвестиційної привабливості регіону.

Завдання дослідження:

- дослідити сутність поняття «інвестиційна привабливість» в системі державного управління;
- з'ясувати тотожність та відмінність понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість»;

- описати методи оцінювання інвестиційної привабливості регіону;
- надати характеристику регіону з позиції пріоритетності інвестування;
- проаналізувати динаміку та структуру інвестицій в Одеській області;
- оцінити інвестиційну привабливість Одеського регіону та визначити місце у рейтингу регіонів України;
- розкрити основні напрями державної інвестиційної політики;
- обґрунтувати шляхи залучення інвестицій в Одеську область;
- розробити прогноз інвестиційної привабливості Одеського регіону.

Об’єкт дослідження – процес оцінки інвестиційної привабливості Одеської області.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних аспектів оцінювання інвестиційної привабливості регіону та формування пропозицій відносно шляхів її підвищення.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовувались: методи теоретичного узагальнення і порівняння (для дослідження теоретичних засад оцінювання інвестиційної привабливості регіону), методи зведення, групування та узагальнення, економіко-статистичні (для оцінювання інвестиційної привабливості регіону та районів Одеської області); факторний аналіз інвестиційної ситуації регіону для встановлення причин його змін у періоді, що аналізується; метод розрахунку інтегрального рангового показника оцінки пріоритетності регіону.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації, зокрема монографічні видання вчених з проблематики оцінювання інвестиційної привабливості регіону, нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали відповідних державних органів, дані звітності офіційних статистичних збірників.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (72 найменувань) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 109 сторінок. Основний зміст викладено на 85 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 13 рисунків.

Публікації. За результатами дослідження підготовлена стаття: Вовченко А.О. Інвестиційна привабливість регіонів: поняття та особливості оцінювання. *Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємством.* 2019. № 30. С. 54-58.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи оцінки інвестиційної привабливості на різних рівнях управління**» розглянуто сутність та ознаки інвестиційної привабливості як категорії системи державного управління, тотожність та відмінність понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість», основні методи оцінювання інвестиційної привабливості регіону.

У другому розділі «**Аналітична оцінка інвестиційної привабливості Одеської області**» надано характеристику сучасного стану Одеської області з позиції пріоритетності інвестування, проаналізовано динаміку і структуру інвестицій

в регіон, розраховано інтегральний показник інвестиційної привабливості Одеської областіта визначено місце Одещини серед інших регіонів України.

У третьому розділі *«Шляхи підвищення інвестиційної привабливості Одеської області»* розкрито основні напрями державної інвестиційної політики, розглянуто шляхи залучення інвестицій в регіон іполіпшення інвестиційного середовища та зроблено прогноз основних показників, що визначають інвестиційну привабливість Одеської області.

ВИСНОВКИ

За результатами узагальнень теоретичних основ оцінювання інвестиційної привабливості на різних рівнях управління економікою, а також результатів практичної оцінки інвестиційної привабливості Одеської області за останні роки та прогнозу на майбутнє сформульовані такі висновки.

1. Проведено порівняння поглядів науковців щодо обґрунтування інвестиційної привабливості, визначено відмінність понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість», а також сформульовано три методичних підходи до оцінки інвестиційної привабливості регіонів, а саме: статистичний, експертний та рейтинговий.

2. Інвестиційна привабливість регіонів – незаперечний чинник стабільного соціально-економічного розвитку регіону і країни. Інвестиційна привабливість – це економічна категорія, яка поєднує в собі аналіз таких характеристик як природно-ресурсний потенціал, рівень економічного розвитку країни, політичну стабільність, освітній та науковий потенціал, географічне положення, господарський розвиток країни тощо, при здійсненні якого інвестор може оцінити доцільність вкладання в дану країну інвестицій та наявність можливостей для подальшої діяльності. Якщо інвестиційна привабливість розглядається як характеристика об'єкта інвестування, що показує рівень доцільності вкладення ресурсів у даний об'єкт, або відмову від нього, то інвестиційна привабливість регіону – характеристика, яка показує рівень його розвитку, конкурентоспроможності, можливостей, характеризує переваги та недоліки, які враховуються інвесторами.

3. Одеська область – найбільша за площею область України (її територія становить 33,3 тис км² – 5,5% території України) і займає територію Північно-Західного Причорномор'я. Територія області поділена на 26 районів, 19 міст (у тому числі 9 міст обласного підпорядкування та 10 міст районного значення), 33 селища міського типу і 1123 сільських населених пунктів. В області проживають 133 національності та народності. На 11.02.2019 в області утворено 32 ОТГ загальна площа яких покриває 30,9% площі області.

4. До видів економічної діяльності з найвищим рівнем оплати праці відносяться фінансова та страхова діяльність, складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту, інформація та телекомунікації, державне управління й оборона. Найнижчий рівень заробітної плати спостерігається у добувній промисловості і розробленні кар'єрів, поштовій та кур'єрській діяльності, сільському господарстві, лісовому господарстві та рибному господарстві, текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів.

5. Промисловість Одеської області відіграє значну роль у галузевій структурі економіки України та південного економічного району. На території області розташовані підприємства з виробництва продуктів нафтоперероблення, машинобудування, ремонту та монтажу машин, металургії та оброблення металу, хімічної і нафтохімічної, харчової, легкої промисловості та інших галузей. У 2018 році порівняно з 2017 роком індекс промислової продукції знизився і становив 92,4%. Сільське господарство – одна з основних за обсягом виробництва і зайнятості трудових ресурсів галузь матеріального виробництва. В ній зайнято 35% населення, зосереджено понад половину виробничих фондів, виробляється 42% валового суспільного продукту, 80% товарів народного споживання. Земельний фонд області складає 3331,3 тис. га. У 2018 році порівняно з 2017 роком індекс сільськогосподарської продукції збільшився і становить 101,1%. За своїм туристично-рекреаційним потенціалом Одеська область посідає одне з провідних місць в Україні. В галузевій структурі області одне із провідних місць займає морське господарство, яке має складну міжгалузеву структуру. Найбільшими є Одеський, Іллічівський та порт Южний, які переробляють більше 60 млн. тонн вантажів.

6. Найбільша кількість інвестицій в основний капітал в регіон надійшла у 2018 році, найменша кількість у 2014 році, але починаючи з 2015 року спостерігається тенденція до зростання. Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій є власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких здійснено 61,4% усіх капіталовкладень. Найвагомішу частку капітальних інвестицій за видами активів у 2018 році спрямовано в матеріальні активи (98,5% загального обсягу). У 2018 році найбільші обсяги капітальних інвестицій освоєно в галузях: транспорту, складського господарства та поштової кур'єрської діяльності (20,5%); промисловості (14,9%); сільського, лісового та рибного господарства (13,8%); державного управління та оборони і обов'язкового соціального страхування (16,0%). Інвестиційно привабливими в регіоні є м.Чорноморськ та м.Южне, також Лиманський, Овідіопольський, Біляївський райони, суб'єктами яких освоєно у 2018 році 25,4% капітальних інвестицій області.

7. Аналіз динаміки інвестиційних потоків в 2009-2019 рр. показав, що Одеська область отримувала в економіку ПІІ з країн світу більше, ніж інвестувала в економіку країн світу від 26,0 у 2009 р. до 87,7 у 2018 р. рази. Найбільшу частку інвестицій Одеська область отримує з країн ЄС, на другому місці – Кіпр, а на третьому Сінгапур. Найбільше іноземні інвестори реалізують свої кошти в промисловості – 43,1% від загальної кількості та в транспорт – 25,4%. Найменше іноземних інвестицій приходить на мистецтво і спорт; сільське, лісове і рибне господарство; охорону здоров'я та інформацію і телекомунікації. Найбільше інвестицій отримав у 2018 році обласний центр м.Одеса – 38,8%, на другому та третьому місці такі міста, як Чорноморськ – 14,0% та Южне – 7,8%. Щодо районів, то найбільше інвестицій отримали такі райони як: Лиманський – 9,5%, Овідіопольський – 5,9%, Ренійський – 4,4% та Біляївський – 4,1%.

8. За результатами оцінювання інвестиційної привабливості регіону за п'ятьма рівнями (групами показників) визначено Інтегральний ранговий показник оцінки інвестиційної привабливості Одеського регіону, який склав 0,2852, що

знаходиться в інтервалі $[0; 0,33]$ та відповідає зоні низької інвестиційної привабливості регіону. До такого результату призвели невисокі показники деяких рівнів ІПР протягом досліджуваного періоду, особливо «Рівень загальноекономічного розвитку» та «Рівень розвитку ринкових відносин та комерційної інфраструктури регіону», адже вони мають найбільший вплив (вагу) на ІПР області, а також відставання від деяких «еталонних» показників в загальній кількості регіонів країни, про що свідчать попередні розрахунки. З оцінки ІПР України за рівнем розвитку інвестиційної інфраструктури регіонів Одеська область увійшла в десятку найкращих регіонів за інвестиційною інфраструктурою.

9. В рамках державної інвестиційної політики розроблена та функціонує Стратегія економічного і соціального розвитку Одеської області на період до 2020 року, яка містить 868 проектів за усіма пріоритетами та План заходів із реалізації Стратегії у 2018-2020 роках. Пріоритетним завданням Одеської області є пошук конкурентних переваг та можливостей для ефективного їх використання та створення регіону, в якому гармонійного поєднуються високотехнологічна промисловість, розвинена транспортно-логістична інфраструктура та морегосподарський комплекс, екологічне сільське господарство, оздоровчий, історичний та діловий туризм, що дозволить досягнути високої якості життя та безпечного довкілля.

10. Для підвищення інвестиційної привабливості в регіоні активно ведеться робота над розробкою та підтримкою державних програм. Вони розробляються з метою активізації господарської діяльності та розвитку ринкових відносин у регіонах; забезпечення структурної перебудови господарських комплексів; вирішення проблем соціального характеру, пов'язаних із зайнятістю населення, розвитком соціальної інфраструктури; ліквідації локальних соціально-економічних криз; створення умов для екологічної безпеки в регіоні тощо.

11. Для покращення інвестиційної привабливості Одеського регіону та залучення додаткових інвестицій пропонується розробити та удосконалити систему заходів та програм, а саме: концентрувати наявні ресурси у пріоритетних галузях економіки з наступною їхньою трансформацією в інвестиції і завдяки цьому, створити умови для економічного зростання; інвестування в людський капітал, підвищенню ступеня кваліфікації працівників; забезпечити прозорості прийняття інвестиційних проектів у сфері місцевого виробництва, сервісу, нерухомості й сільського господарства; переглянути фінансово-кредитну систему для іноземних інвесторів; удосконалити законодавчу базу в області інвестування; удосконалити маркетингові технології, що використовують агенції для впливу на бренд-імідж та появу зацікавленості у потенційного інвестора. Не менш важливим є участь місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, які мають посилити свою роль у створенні умов для покращення інвестиційної привабливості Одеської області шляхом співробітництва із громадськими організаціями та підприємствами.

12. Прогнозування показників інвестиційної привабливості регіону, які характеризують рівень загальноекономічного розвитку Одеського регіону, дозволило встановити, що валовий регіональний продукт, за рахунок позитивної динаміки в останні роки, за поліноміальним прогнозом другого ступеню продовжує

зростати і на майбутні роки, а саме у 2018 році ВРП Одеського регіону складе 186213 млн грн; у 2019 році – 230071 млн грн; у 2020 році – 279865 млн грн; у 2021 році – 336195 млн грн. Також за рахунок стабільного зростання починаючи з 2013 року, реалізація промислової продукції в регіоні продовжує зростати на майбутнє (за лінійним прогнозом становитиме: у 2019 році 59230,0 млн грн; у 2020 році – 63667,0 млн грн; у 2021 році – 68104,0 млн грн.). Обсяг капітальних інвестицій, обсяг прямих іноземних інвестицій та торговельний баланс регіону також мають позитивний характер на майбутні періоди, що позитивно вплине на інвестиційну привабливість Одеського регіону.

13. Прогноз показників свідчить про ствердну внутрішню стабільність, конкурентоспроможність та гарне зовнішнє позиціонування Одеської області як на сьогодні, так і на майбутнє. Позитивний прогноз інвестиційної привабливості забезпечить не тільки відповідні умови для інвесторів, а й перспективний розвиток всієї області.

АНОТАЦІЯ

Вовченко А.О., «Оцінка інвестиційної привабливості адміністративно-територіальної одиниці (на прикладі Одеської області)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Муніципальна економіка». – Одеський національний економічний університет. – м. Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні основи інвестиційної привабливості в системі державного управління, тотожність та відмінність понять «інвестиційний клімат» і «інвестиційна привабливість» та методи оцінювання інвестиційної привабливості регіону.

Проаналізовано основні показники інвестиційної привабливості Одеського регіону, на основі якого визначено місце Одеської області серед областей України.

Запропоновано інтегральний показник оцінювання інвестиційної привабливості Одеської області. Визначені основні напрями державної інвестиційної політики, поліпшення інвестиційного середовища та зроблено прогноз основних макроекономічних показників інвестиційної привабливості Одеського регіону.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, іноземні інвестиції, капітальні інвестиції, оцінювання, інтегральний показник.

ANNOTATION

Vovchenko A.O., «Assessment of investment attractiveness of the administrative-territorial unit (on the example of Odesa region)».

Thesis for Master degree in specialty «Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges» under the professional oriented program «Municipal Economy». – Odessa National Economic University. – Odessa, 2019.

Thesis deals with the theoretical aspects of investment attractiveness of the region, identity and difference between the concepts of "investment climate" and

"investment attractiveness" and methods of assessing the investment attractiveness of the region.

The main indicators of the investment attractiveness of the Odessa region have been analyzed and the place of the Odessa region among the regions of Ukraine has been determined.

The integral indicator of evaluation of the investment attractiveness of the Odessa region has been proposed. The main directions of the state investment policy and the main directions of improvement of the investment environment have been defined and the forecast of the main investment indicators of the Odessa region have been done.

Key words: investments, investment attractiveness, foreign investments, capital investments, evaluation, integral indicator.